

MAKTABGACHA TA'LIMDA SIFATNI TA'MINLASHGA TA'SIR ETUVCHI PSIXOLOGIK VA TASHKILIY OMILLAR

Sadikova Farida Tulkinovna

Toshkent shahridagi Puchon universiteti 1-kurs magistranti

Turayeva D R

Ilmiy rahbar Phd., dotsent.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim sifatini ta'minlash jarayoniga bevosita ta'sir ko'rsatadigan psixologik va tashkiliy omillarning o'zaro bog'liqligi chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda pedagoglarning emotsional farovonligi, motivatsiyasi, professional o'zini anglash darajasi, shuningdek, ta'lim muassasasida shakllangan tashkiliy madaniyat va rahbarlik uslubi sifat jarayonlarining barqarorligiga qanday ta'sir etishi yoritiladi. Maktabgacha ta'lim tizimidagi o'zgarishlarga pedagoglarning psixologik tayyorgarligi, jamoaviy hamkorlik, ochiq muloqot muhiti hamda boshqaruvning qo'llab-quvvatlovchi shakllari muhim ahamiyatga ega ekanligi ilmiy asosda bayon etiladi. Maqola sifatni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishda inson omilini ustuvor deb biluvchi yondashuvni ilgari suradi va amaliy takliflar taqdim etadi.

Kalit so'zlar: psixologik omillar; tashkiliy madaniyat; maktabgacha ta'lim sifati; pedagog motivatsiyasi; rahbarlik uslubi; emotsional farovonlik; jamoaviy hamkorlik; sifatni boshqarish.

KIRISH

So'nggi yillarda maktabgacha ta'lim tizimida sifatni ta'minlash masalasi davlat siyosati va pedagogik tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Bolaning ilk rivojlanish bosqichida ta'lim jarayonining samaradorligi nafaqat metodik yondashuvlar, balki ta'lim tashkilotining ichki psixologik muhiti va tashkiliy boshqaruv madaniyatiga ham bevosita bog'liqdir. Shu bois, sifatni ta'minlashni faqat me'yoriy-huquqiy talablar yoki pedagogik texnologiyalar samaradorligi bilan cheklab bo'lmaydi, balki bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun inson omiliga tayangan kompleks yondashuv zarur bo'ladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xodimlarning psixologik holati, motivatsiyasi, tashkiliy muhitga nisbatan qoniqish darajasi hamda jamoa ichidagi muloqot sifati bevosita ta'lim jarayoni natijalariga ta'sir qiladi. Ijobiy psixologik muhit, ochiq muloqot, konstruktiv rahbarlik, shaxsga yo'naltirilgan qo'llab-quvvatlash tizimi bolalar bilan ishlovchi pedagoglarning o'z vazifalarini ishonch bilan, yuqori mas'uliyat va ijodkorlik ruhida bajarishiga xizmat qiladi. Aksincha, yuqori stress darajasi,

noaniq vazifalar taqsimoti, sust kommunikatsiya yoki jamoaviy qo'llab-quvvatlashning yetishmasligi sifatni ta'minlash jarayonida turli to'siqlarni vujudga keltirishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, maktabgacha ta'limda sifatning shakllanishi bu bir vaqtning o'zida psixologik omillar, jamoaviy munosabatlar, rahbarlik strategiyalari va tashkiliy jarayonlarning o'zaro ta'siridan iborat murakkab tizimdir. Sifatni oshirish bo'yicha joriy qilinayotgan yangiliklarning samarasi pedagoglarning o'zgarishlarga tayyorligi, ularni qabul qilish darajasi hamda tashkilotdagi umumiy psixologik farovonlikka tayanadi. Organik ravishda shakllangan ijobiy tashkiliy madaniyat esa innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, hamkorlik ruhini kuchaytirish va sifatni doimiy takomillashtirish imkonini beradi.

Shunga qaramay, mazkur omillarning maktabgacha ta'lim tizimidagi roli hali ham to'liq ochib berilgan emas; ayrim tadqiqotlar ko'proq tashkiliy model, me'yoriy talablar yoki metodik yondashuvlarga e'tibor qaratadi, biroq psixologik omillar va ularning sifatga qay tarzda ta'sir ko'rsatishini kompleks tahlil qilish masalasi yetarli darajada yoritilmagan.

ASOSIY QISM

Maktabgacha ta'lim sifatini ta'minlash jarayoni ko'p omilli va kompleks hodisa bo'lib, u faqat pedagogik texnologiyalar yoki metodik yondashuvlar orqali emas, balki ta'lim muassasasining ichki psixologik muhiti hamda tashkiliy boshqaruv tizimi orqali ham shakllanadi. Zamonaviy tadqiqotlar maktabgacha ta'lim sifatining o'sishida psixologik omillar – pedagoglarning emotsional holati, motivatsiyasi, kasbiy o'zini rivojlantirishga bo'lgan tayyorgarligi – muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Shuningdek, tashkilotning boshqaruv modeli, kommunikativ jarayonlari, rahbarlik uslubi ham ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillar sifatida qaraladi.

Avvalo, psixologik xavfsizlik va ijobiy emotsional muhit maktabgacha ta'lim muassasasida sifatli pedagogik jarayonning asosi hisoblanadi. Pedagog o'z fikrini erkin bildirishi, yangiliklarni sinab ko'rishda qo'llab-quvvatlanishi va o'z faoliyati doirasida xatolardan qo'rqmasligi lozim. Bunday muhit innovatsion yondashuvlarga ochiqlikni oshiradi, jamoada sog'lom kommunikatsiya shakllanishiga imkon yaratadi. Psixologik zo'riqish, ortiqcha nazorat, kelishmovchiliklar esa aksincha, pedagogning kasbiy samaradorligini pasaytiradi va ta'lim jarayonining sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Sifatni ta'minlashning muhim omillaridan biri pedagoglarning kasbiy motivatsiyasi va o'z faoliyatidan qoniqish darajasidir. O'z mehnatining ahamiyatini anglagan, kasbiy o'sish uchun imkoniyatlarga ega bo'lgan pedagoglar bolalar bilan ishlashda ko'proq tashabbus, mehr-muhabbat va mas'uliyat namoyon etadilar. Rahbar tomonidan beriladigan rag'bat, ijobiy baholash, muntazam metodik qo'llab-quvvatlash pedagogning o'z ustida ishlashga bo'lgan ichki ehtiyojini mustahkamlaydi. Aksincha, kasbiy qadrsizlanish, ortiqcha yuklama va past ijtimoiy baho motivatsiyani sustlashtiradi, bu esa sifat ko'rsatkichlarining kamayishiga sabab bo'ladi.

Tashkiliy omillar ichida rahbarlik uslubi alohida ahamiyat kasb etadi. Demokratik va qo'llab-quvvatlovchi rahbarlik jamoada ochiqlik, hamkorlik va o'zaro hurmat tamoyillarini kuchaytiradi. Bunday sharoitda pedagoglar qarorlar qabul qilish jarayonida faol ishtirok etadi, o'z mas'uliyatini chuqurroq his qiladi va sifat standartlarini amalga oshirishda yuqori samaradorlik ko'rsatadi. Avtoritar boshqaruv, aksincha, ijodkorlikni cheklaydi, tashabbusning susayishiga olib keladi va jamoaning psixologik barqarorligini buzadi.

Maktabgacha ta'limda sifatga erishishda kommunikatsiya tizimining samaradorligi ham katta rol o'ynaydi. Ochiq muloqot, o'z vaqtida berilgan axborot, tashkiliy jarayonlarning shaffofligi pedagoglarning bir maqsad atrofida birlashishiga yordam beradi. Jamoada o'zaro fikr almashish, muammolarni birgalikda hal qilish, bolalar rivojlanishiga oid kuzatuv va tahlil natijalarini muntazam muhokama qilish sifat monitoringining ajralmas qismi hisoblanadi.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim sifatini saqlashda tashkilot madaniyatining o'rni beqiyosdir. Yuqori tashkiliy madaniyatga ega bo'lgan jamoalarda umumiy qadriyatlar, mas'uliyat, o'zaro hurmat va professional etikaga rioya etish tamoyillari ustuvor bo'ladi. Bu esa pedagoglarning kasbiy faolligini oshirib, bolalarga ko'rsatiladigan pedagogik xizmatlarning barqaror sifatda bo'lishini ta'minlaydi.

Yana bir muhim omil – pedagoglarning stressni boshqarish qobiliyati va psixologik farovonligidir. Ta'lim jarayonida yuz beradigan qiyinchiliklar, bolalar bilan ishlashdagi emosional yuklama, tashkiliy o'zgarishlar pedagogning ruhiy holatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida psixologik yordam, mentorluk, sog'lomlashtiruvchi tadbirlar, ish va dam olish o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash kabi qo'llab-quvvatlovchi tizimlar muhim hisoblanadi.

Umuman olganda, maktabgacha ta'limda sifatni ta'minlash faqat me'yoriy-huquqiy talablar yoki metodik ko'rsatmalar bilan cheklanmaydi. Bu jarayon pedagogning shaxsiy farovonligi, jamoaning psixologik muhiti, tashkiliy tuzilma va rahbarlik faoliyatining samaradorligi bilan chambarchas bog'liq. Shu bois sifatni oshirishga qaratilgan har qanday islohot avvalo inson omiliga, ya'ni pedagogning ehtiyojlari, motivatsiyasi, qobiliyatlari va ruhiy holatiga e'tibor qaratgan taqdirdagina muvaffaqiyatli natija beradi.

XULOSA

Maktabgacha ta'limda sifatni ta'minlash jarayoni nafaqat metodik va tashkiliy mexanizmlar, balki ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilariga ta'sir etuvchi psixologik omillarning uyg'unlashuvini ham talab qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagoglarning psixologik farovonligi, motivatsiyasi, kasbiy o'sishga bo'lgan intilishi, tashkilotdagi ijobiy emotsional muhit, samarali rahbarlik va ochiq kommunikatsiya tizimi sifatni boshqarish jarayonining muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan hisoblanadi.

Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkiliy madaniyatning rivojlanganligi, jamoaning hamkorlikka tayyorligi, innovatsion yondashuvlarga ochiqlik ham sifatni ta'minlashning barqarorligini ta'minlaydi. Stressni boshqarish, pedagoglarni psixologik qo'llab-quvvatlash, ularga zarur resurslarni yaratish, shuningdek, qaror qabul qilish jarayonida faol ishtirok etish imkoniyatini berish sifat menejmentining real natija berishiga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqot shuni tasdiqlaydiki, maktabgacha ta'limdagi sifatni oshirish jarayonining markazida inson omili turadi. Shunday ekan, pedagoglarning psixologik ehtiyojlari, emotsional barqarorligi va kasbiy rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratish — sifatni boshqarish tizimining ajralmas bo'g'ini hisoblanadi.

Kelgusida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida sifatni ta'minlashga qaratilgan dasturlarni ishlab chiqishda aynan shu omillarga alohida e'tibor qaratish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Turaqulov, H. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
2. To'raeva, D. R. Maktabgacha ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Tafakkur, 2020.
3. Saidahmedov, N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Yo'ldoshev, J., & Usmonov, S. Ta'lim sifatini boshqarish nazariyasi. – Toshkent: Universitet, 2021.

